

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
MARCO DARMON

fremsat den 12. juli 1994 *

*Hr. afdelingsformand,
De herrer dommere,*

1. I fortsættelse af dommene i Sevince-¹ og Kus-sagerne² har Verwaltungsgericht Karlsruhe forelagt to spørgsmål til præjudiciel afgørelse, som vedrører fortolkningen af afgørelse nr. 1/80 af 19. september 1980, truffet af det Associeringsråd, der er nedsat ved aftalen om en associering mellem Det Europæiske Økonomiske Fællesskab og Tyrkiet, undertegnet i Ankara den 12. september 1963³ (herefter benævnt »associeringsaftalen«)⁴.

2. Formålet med denne aftale er bl.a. på grundlag EF-traktatens artikel 48, 49 og 50 »gradvist indbyrdes (mellem de kontraherende parter) at gennemføre arbejdskraftens frie bevægelighed«⁵. Tillægsprotokollens artikel 36 indeholder fristerne for den gradvise gennemførelse af denne frie bevægelighed, idet Associeringsrådet fastsætter de nødvendige retningslinjer.

3. I artikel 6 og 7 i afgørelse nr. 1/80 »om udvikling af associeringen« (herefter benævnt »afgørelsen«) bestemmes:

»Artikel 6

1. Med forbehold af artikel 7 vedrørende familiemedlemmers frie adgang til beskæftigelse har tyrkiske arbejdstagere med tilknytning til det lovlige arbejdsmarked i en bestemt medlemsstat:

— efter at have haft lovlig beskæftigelse i et år, ret til fornyelse af deres arbejdstilladelser i denne medlemsstat hos samme arbejdsgiver, såfremt der er beskæftigelse

— efter at have haft lovlig beskæftigelse i tre år, ret til i denne medlemsstat med forbehold af den fortrinsstilling, som arbejdstagere fra Fællesskabets medlemsstater har, at modtage tilbud om anden beskæftigelse hos en arbejdsgiver efter

* Originalsprog: fransk.

1 — Dom af 20.9.1990, sag C-192/89, Sml. I, s. 3461.

2 — Dom af 16.12.1992, sag C-237/91, Sml. I, s. 6781.

3 — Aftale indgået på vegne af Fællesskabet ved Rådets afgørelse 64/732/EØF af 23.12.1963 (*Samling af aftaler indgået af De Europæiske Fællesskaber*, bind 3, s. 541) og suppleret med en tillægsprotokol af 23.11.1970, der trådte i kraft den 1.1.1973 (samme sted, s. 581).

4 — Se vedrørende denne aftale mit forslag til afgørelse i Kus-sagen, punkt 2-5.

5 — Artikel 12.

eget valg, såfremt dette tilbud er afgivet under normale vilkår og er registreret ved den pågældende medlemsstats arbejdsmarkedsmyndigheder

- efter at have haft lovlig beskæftigelse i fire år i den pågældende medlemsstat fri adgang til enhver form for lønnet arbejde efter eget valg.

Tyrkiske arbejdstageres børn, der har gennemført en erhvervsuddannelse i værtslandet, kan uafhængigt af varigheden af deres ophold i medlemsstaten, modtage ethvert tilbud om beskæftigelse i den pågældende medlemsstat, forudsat at en af forældrene har været lovligt beskæftiget i denne stat i mindst tre år.«

4. Denne sag drejer sig om anvendelsen af disse bestemmelser.

Artikel 7

Når tyrkiske arbejdstagere har tilknytning til det lovlige arbejdsmarked i en medlemsstat, har deres familiemedlemmer, såfremt de har fået tilladelse til at flytte til den pågældende medlemsstat,

- efter at have haft lovlig bopæl dér i mindst tre år, og med forbehold af den fortrinsstilling, som arbejdstagere fra Fællesskabets medlemsstater har, ret til at modtage enhver form for tilbud om beskæftigelse

5. Indledningsvis vil jeg fremføre to bemærkninger.

6. For det første har Domstolen ifølge til fast praksis⁶ kompetence til i henhold til traktatens artikel 177 at tage stilling til fortolkningen af afgørelser, som er truffet af et i henhold til en aftale oprettet organ, som har til opgave at gennemføre aftalen⁷. Jeg skal på dette punkt henvise til mine forslag til afgørelse i Sevince-⁸ og Kus-sagerne⁹.

- efter at have haft lovlig bopæl dér i mindst fem år, fri adgang til enhver form for lønnet beskæftigelse.

6 — Ovennævnte Sevince-dom, præmis 7-12, og Kus-dommen, præmis 9.

7 — Præmis 9 i Kus-dommen.

8 — Punkt 4-8.

9 — Punkt 10-21.

7. For det andet skal anvendelsesområdet for artikel 6 og 7 i afgørelsen afgrænses klart. Der er tale om at fastlægge retsstillingen for en tyrkisk statsborger, som i henhold til lovgivningen i den pågældende medlemsstat *allerede* er indehaver af en arbejdstilladelse og en opholdstilladelse, for så vidt sidstnævnte er nødvendig, da han er tilknyttet det lovlige arbejdsmarked¹⁰. De betingelser, hvorunder hun har opnået indrejse- og opholdsret i den pågældende værtsmedlemsstat, fremgår nemlig alene af dennes nationale lovgivning.

8. Den forelæggende ret ønsker Domstolens fortolkning i forbindelse med følgende situation.

9. Hr. Eroglu har siden 1976 arbejdet og haft bopæl uafbrudt i Forbundsrepublikken Tyskland. Hans datter Hayriye Eroglu, født i 1960, der er sagsøger i hovedsagen, flyttede i april 1980 til faderen. Hun har studeret driftsøkonomi ved Hamburgs Universitet og afsluttede studierne i 1987 med Diplomprüfung für Kaufleute. I oktober 1989 flyttede hun til Neckar-Odenwald-Kreis. Fra den 1. marts 1990 til den 15. april 1991 arbejdede hun inden for rammerne af et hotelprojekt for firma B. i Hardheim. Derefter gennemførte hun et praktikophold hos samme firma. Fra den 15. april 1991 til den 18. maj 1992 arbejdede hun som praktikant (marketing) hos firma F. i Tauberbischofsheim.

10. For så vidt angår H. Eroglu's *opholdsret* har hun alene fået meddelt betingede opholdstilladelser, således at hun først kunne færdiggøre sit studium og derefter arbejde hos firma B. og tilslutning hertil hos firma F.

11. For så vidt angår *arbejdstilladelsen* fik hun fra den 6. februar 1990 til den 14. januar 1991 og fra den 25. april 1991 til den 1. marts 1992 tilladelse til at udøve en bestemt erhvervsmæssig beskæftigelse, nemlig som direktionssekretær og marketingsassistent. Fra den 15. januar til den 14. april 1991 var hendes arbejdstilladelse begrænset til beskæftigelse som praktikant.

12. Den 24. februar 1992 ansøgte H. Eroglu om fornyelse af opholdstilladelsen med henblik på fortsat beskæftigelse hos den seneste arbejdsgiver, hvilket blev afvist af Landratsamt den 27. juli 1992.

13. En klage over denne afvisning blev den 22. april 1993 afvist af Regierungspräsidium Karlsruhe med den begrundelse, at H. Eroglu ikke kan påberåbe sig en opholdsret på grundlag af artikel 6, stk. 1, første led, i

¹⁰ — Se mit forslag til afgørelse i Kus-sagen, punkt 49.

afgørelsen: Hun har ikke tilladelse til at udøve lønnet beskæftigelse, er ikke tilknyttet det lovlige arbejdsmarked og har ikke haft lovlig beskæftigelse, som omhandlet i denne bestemmelse.

Anvendelsen af artikel 6, stk. 1, første led

17. Er artikel 6, stk. 1, første led, anvendelig på en tyrkisk statsborger, hvis situation kan karakteriseres på følgende måde:

14. H. Eroglu har for Verwaltungsgericht Karlsruhe påberåbt sig artikel 6, stk. 1, første led, og artikel 7, stk. 2, i afgørelsen: Hun har som barn af en tyrkisk arbejdstager, der har været lovlig beskæftiget på Forbundsrepublikkens område siden 1976, ret til at modtage enhver form for tilbud om beskæftigelse.

— Hun er kandidat fra et tysk universitet.

— Hun har fået meddelt en betinget opholdstilladelse i to år.

15. Med det første spørgsmål ønsker den nationale ret afgjort, om en tyrkisk statsborger i en situation, som den sagsøgeren i hovedsagen befinder sig i, opfylder betingelserne i artikel 6, stk. 1, første led, for at få sin arbejdstilladelse fornyet.

— Hun har fået meddelt arbejdstilladelse til uddybning af de erhvervede kundskaber ved erhvervsmæssig henholdsvis fagrelvant praktik.

16. For det andet ønsker retten afgjort, om en tyrkisk statsborger, som opfylder betingelserne i artikel 7, stk. 2, på dette grundlag kan kræve fornyelse af sin opholdstilladelse.

— Hun har været beskæftiget først hos en arbejdsgiver i over et år, i ti måneder hos en anden arbejdsgiver og har endelig fået tilbudt beskæftigelse hos den første arbejdsgiver?

18. I Sevince-dommen har Domstolen fastslået, at artikel 6 har direkte virkning i Det Europæiske Fællesskabs medlemsstater ¹¹.

— a —

19. En tyrkisk statsborger kan kun påberåbe sig bestemmelsen, såfremt han opfylder følgende tre betingelser:

a) *Han skal være »arbejdstager«, som omhandlet i aftalen.*

b) *Han skal være tilknyttet det lovlige arbejdsmarked i værtsmedlemsstaten.*

c) *Han skal have beskæftigelse og ansøge om fornyelse af sin arbejdstilladelse hos den samme arbejdsgiver.*

20. Jeg vil nu gennemgå de tre betingelser

21. Er en tyrkisk arbejdstager, som befinder sig i H. Eroglu's situation, en »arbejdstager«, som omhandlet i associeringsaftalen og i afgørelsen?

22. Aftalens artikel 12, der er indeholdt i afsnit II om associeringens *overgangs* periode, bestemmer følgende: »De kontraherende parter enes om, på grundlag af artikel 48, 49 og 50 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab, gradvist indbyrdes at gennemføre arbejdskraftens frie bevægelighed.«

23. Som jeg har påvist i mit forslag til afgørelse i Kus-sagen ¹², er tyrkiske arbejdstagere ikke længere i samme situation som statsborgere i andre tredjelande. De har i henhold til afgørelsens artikel 8, stk. 1, en beskæftigelsesmæssig fortrinsstilling i forhold til disse. Værtslandet kan bl.a. kun nægte at forny en arbejdstilladelse under de omstændigheder, der fremgår af afgørelsen.

24. Tyrkiske arbejdstagere kan dog ikke sammenlignes med fællesskabsarbejdstagere (eller nu statsborgere i en medlemsstat i Det

11 — Præmis 26 og punkt 2 i domskonklusionen samt mit forslag til afgørelse i sagen, punkt 9-50.

12 — Punkt 64 og 65.

Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde): Betingelserne for indrejse til en medlemsstats område retter sig alene efter national ret, som afgørelsen ikke berører. Deres opholdsret er begrænset til den medlemsstats område, hvor de er beskæftiget. Retten til fornyelse af deres arbejdstilladelse og den frie adgang til lønnet beskæftigelse er underkastet en række betingelser, navnlig for så vidt angår varighed.

25. Man kan derfor ikke uden videre ved simpel analogi hævde, at en arbejdstager, som omhandlet i associeringsaftalen, er en person, der opfylder *den fællesskabsretlige definition* af dette begreb.

26. Retsstillingen nærmer sig dog denne definition.

27. Domstolen har således i dom af 31. januar 1991 i Kziber-sagen¹³ og af 20. april 1994 i Yousfi-sagen¹⁴ vedrørende samarbejdsaftalen EØF-Marokko analyseret begrebet arbejdstager i lyset af aftalens bestemmelser og de mål, der forfølges med denne.

28. På samme måde er i henhold til afgørelsen tyrkiske statsborgers frie adgang til arbejdsmarkedet ganske vist undergivet betingelser vedrørende den første beskæftigelses varighed, bopælsperiodens varighed eller fortrinsstilling, men den er ikke begrænset af en *indskrænkende definition* af begrebet arbejdstager, som fra anvendelsesområdet udelukker en arbejdstager under uddannelse eller i praktik.

29. For så vidt angår endelig en ordning »på grundlag af artikel 48«, som tilsigter *en forbedring* af den ordning, som anvendes på arbejdstagerne og deres familiemedlemmer i forhold til den ordning, der blev indført ved Associeringsrådets afgørelse nr. 2/76¹⁵ og at fremme »udveksling af unge arbejdstagere«¹⁶ ser det ud som om, den pågældende aftale gradvist udvider anvendelsesområdet for en af Fællesskabets grundlæggende rettigheder til tyrkiske statsborgere, nemlig adgangen til arbejdsmarkedet. Aftalen forfølger således samme mål, som fremgår af EØF-traktaten for så vidt angår Fællesskabets statsborgere.

30. Begrebet arbejdstager i aftalen kan således ikke — i mangel af ethvert holdpunkt for en indskrænkende fortolkning — fortolkes meget anderledes end det fællesskabsretlige arbejdstagerbegreb, således som

13 — Sag C-18/90, Sml. I, s. 199, præmis 27.

14 — Sag C-58/93, Sml. I, s. 1353, præmis 21, 22 og 23.

15 — Afgørelse af 20.9.1976 vedrører gennemførelsen af aftalens artikel 12.

16 — Tredje betragtning til afgørelse nr. 1/80, min fremhævelse.

Domstolen har anført i dom af 21. november 1991 i Le Manoir-sagen ¹⁷: — *b* —

»... begrebet arbejdstager er et fællesskabsretligt begreb. ... enhver, der udøver en faktisk og reel beskæftigelse, skal betragtes som arbejdstager, hvorved der skal ses bort fra en beskæftigelse af så ringe omfang, at den fremtræder som et rent marginalt supplement. Det væsentligste kendetegn ved arbejdsforholdet er, at en person i en vis periode præsterer ydelser mod vederlag for en anden og efter dennes anvisninger ...« ¹⁸.

31. Domstolen udleder, at »... den omstændighed, at en person præsterer ydelser på grundlag af en kontrakt om praktikkanttjeneste, ikke kan være til hinder for at anse praktikanten for arbejdstager, forudsat at der er tale om faktisk og effektiv erhvervsudøvelse, og at de væsentligste bestanddele i et arbejdsforhold foreligger ...« ¹⁹.

32. Efter min opfattelse kan afgørelsen således ikke fortolkes på en sådan måde, at begrebet arbejdstager ikke omfatter en praktikant.

33. Hvad betyder det »at være tilknyttet det lovlige arbejdsmarked« som anført i afgørelsen?

34. Dette udtryk er anvendt flere gange i afgørelse nr. 2/76 og nr. 1/80.

35. I Sevince-dommen har Domstolen udtrykt dette negativt ved at fastslå, at det ikke omfatter »... en tyrkisk arbejdstager, der er blevet meddelt arbejdstilladelse i den periode, hvor han fået udsættelse med gennemførelsen af en afgørelse, hvorved han nægtes opholdsret, og som er genstand for en af ham anlagt sag, han har tabt« ²⁰.

36. I Kus-dommen har Domstolen i forbindelse med de faktiske omstændigheder, der meget ligner dem, der førte til Sevince-dommen, fastslået:

»... en tyrkisk arbejdstager ... opfylder (ikke) betingelsen i denne bestemmelse (artikel 6,

17 — Sag C-27/91, Sml. I, s. 5531.

18 — Præmis 7.

19 — Præmis 8.

20 — Punkt 3 i domskonklusionen.

stk. 1, tredje led, i afgørelse nr. 1/80) om at have haft lovlig beskæftigelse i mindst fire år, når han har udøvet denne beskæftigelse på grundlag af en opholdsret, som kun er givet ham i henhold til nationale bestemmelser, hvorefter han kan bo i værtslandet, mens ansøgningen om opholdstilladelse behandles, selv om lovligheden af hans opholdsret er blevet fastslået ved en dom, der er afsagt af en ret i første instans, og som er anket«²¹.

37. Det er klart, at en tyrkisk arbejdstager ikke kan erhverve rettigheder i en periode, hvor han har fået meddelt en *foreløbig* opholdsret i afventen af resultatet af en retssag om, hvorvidt han har definitiv opholdsret, da en retslig afgørelse, hvorved han frakendes denne ret, således mister enhver betydning²².

38. At være tilknyttet det lovlige arbejdsmarked betyder således for det første, at have en *unanfægtet* opholdsret.

39. Er dette tilfældet, kan denne ret være tidsmæssigt eller endog materielt begrænset til visse former for beskæftigelse.

40. Dette er i øvrigt snarere hovedreglen for så vidt angår tredjelandsarbejdstagere, som har tilladelse til at opholde sig på Fællesskabets medlemsstaters område. En stabil og sikker situation på arbejdsmarkedet udelukker ikke, at der foreligger en midlertidig eller foreløbig situation, såfremt den er lovlig.

41. Det afgørende er således, at arbejdstagerens situation er »lovlig« i forhold til værtsmedlemsstatens lovgivning.

42. I denne sammenhæng vil den forelæggende ret ikke kunne undgå at konstatere, at sagsøgeren i hovedsagen havde en opholdstilladelse, som var gældende indtil den 1. marts 1992, og som ikke kunne fornyes, til erhvervsmæssig beskæftigelse som praktikant hos firma F., og at hun havde en tidsmæssig ubegrænset generel arbejdstilladelse.

— c —

43. Foreligger der her en situation, hvor der er ansøgt om fornyelse af en arbejdstilladelse hos samme arbejdsgiver?

21 — Punkt 1 i domskonklusionen.

22 — Jf. Kus-dommen, præmis 16.

44. Den tyske regering har anført, at »... artikel 6, stk. 1, første led, har til formål at sikre, at en *fortsættelse af et bestående beskæftigelsesforhold ikke* hindres ved en nægtelse af at forny arbejdstilladelsen på grund af arbejdsmarkedshensyn«²³.

45. *Forlængelsen af et beskæftigelsesforhold*, som bestemmelsen regulerer, er undergivet mindre strenge betingelser: Det er tilstrækkeligt at have arbejdet i mindst et år hos samme arbejdsgiver.

46. Derimod er *ændringer i beskæftigelsesforholdet* undergivet strengere betingelser: tre års lovlig beskæftigelse i samme erhverv og med forbehold af den fortrinsstilling, som arbejdstagere fra Fællesskabets medlemsstater har²⁴.

47. Det er ubestridt, at sagsøgeren i hovedsagen ikke ansøger om fornyelse af arbejdstilladelsen »hos samme arbejdsgiver«, men at hun har ansøgt om fornyelse for at kunne vende tilbage til sin tidligere arbejdsgiver.

48. Denne situation falder ikke ind under artikel 6, stk. 1, første led.

49. Det modsatte ville fratage medlemsstaternes arbejdstagere den fortrinsstilling, som de har i henhold til artikel 6, stk. 1, andet led, alene fordi den tyrkiske arbejdstager tidligere har været beskæftiget hos den pågældende arbejdsgiver.

Anvendelsen af artikel 7, stk. 2

50. Den forelæggende ret går ud fra, at H. Eroglu opfylder betingelserne for anvendelsen af denne bestemmelse: Hun er barn af en tyrkisk arbejdstager, hun har gennemført en erhvervsuddannelse i værtslandet, og en af forældrene har været lovligt beskæftiget i denne medlemsstat i mindst tre år²⁵.

51. Ifølge artikel 7 har en sådan person, uanset varigheden af vedkommendes bopæl i værtslandet, ret til at modtage enhver form for tilbud om beskæftigelse. Giver denne ret til beskæftigelse vedkommende et krav på fornyelse af opholdstilladelsen?

23 — Punkt 19 i den tyske regerings indlæg.

24 — Artikel 6, stk. 2, andet led.

25 — Forelæggelseskendelsen, s. 10.

52. Med henblik herpå vil jeg successivt behandle tre spørgsmål:

a) Har artikel 7, stk. 2, direkte virkning?

b) Er anvendelsen af bestemmelsen betinget af, at opholdstilladelsen oprindeligt er meddelt med henblik på familiesammenføring?

c) Kan en opholdsret afledes af en ret til beskæftigelse?

lyd samt aftalens formål og karakter kan udledes en klar og præcis forpligtelse, hvis opfyldelse og retsvirkninger ikke er betinget af, at der udstedes yderligere retsakter«²⁷.

54. Domstolen henviser til denne præmis i Sevince-dommen og tilføjer:

»De samme kriterier finder anvendelse, når det skal afgøres, om bestemmelserne i en afgørelse fra Associeringsrådet kan have direkte virkning«²⁸.

— a —

53. Domstolen har i dom af 30. september 1987 i Demirel-sagen²⁶ fastslået, at,

55. Som jeg har udtalt i mit forslag til afgørelse i Sevince-sagen²⁹, følger det af Demirel-dommen, hvori Domstolen har anført, at Associeringsrådet er »enekompetent til ... at udstede de nærmere regler vedrørende en gradvis gennemførelse af arbejdskraftens frie bevægelighed«³⁰, at Associeringsrådets afgørelser »i et vist omfang har til opgave at fastsætte de nærmere regler på området«.

»...en bestemmelse i en aftale, indgået af Fællesskabet med et tredjeland, må anses for umiddelbart anvendelig, når der af dens ord-

27 — Præmis 14. Vedrørende anerkendelsen af den direkte virkning af en bestemmelse i samarbejdsaftalen EOF-Marokko henvises til dom af 20.4.1994 i Yousfi-sagen, jf. ovenfor, note 14, præmis 16, 17 og 19.

28 — Præmis 15.

29 — Punkt 31.

30 — Præmis 21.

56. I Sevince-dommen har Domstolen som begrundelse for, at artikel 6, stk. 1, tredje led, i afgørelsen har direkte virkning, gennemgået bestemmelsens formål og karakter og har anført, at:

— Artikel 12 i aftalen og artikel 36 i tillægsprotokollen har karakter af programerklæringer³¹, hvilket »ikke er til hinder for, at Associeringsrådets afgørelser, der på bestemte punkter gennemfører den i aftalen foreskrevne politik, kan have direkte virkning«³².

— Selv om medlemsstaterne har kompetence til at træffe administrative foranstaltninger til gennemførelse af Associeringsrådets afgørelser, kan de ikke »... fastsætte betingelser for eller begrænse den præcise og ubetingede ret, som reglerne ... tillægger de tyrkiske arbejdstagere«³³.

— Den manglende offentliggørelse af afgørelserne må ikke være til hinder for, at »... privatpersoner over for en offentlig myndighed kan påberåbe sig de rettigheder, som de tillægges ifølge afgørelserne.«³⁴

57. Domstolen har ligeledes fastslået, at artikel 6, stk. 1, tredje led, i afgørelsen »... i klare, præcise og ubetingede vendinger fastslår, at tyrkiske arbejdstagere, efter et vist antal år med lovlig beskæftigelse i et medlemsland, har fri adgang til lønnet beskæftigelse efter eget valg«³⁵.

58. Med henblik på en tilsvarende vurdering af artikel 7 skal jeg henvide til, at en tyrkisk arbejdstagers familiemedlemmer ifølge denne bestemmelse har bestemte rettigheder, som er beskrevet på samme klare og præcise måde som i artikel 6, og som finder anvendelse uden tilknyttede betingelser og uden gennemførelsesforanstaltninger. Det følger heraf, at de pågældende kan påberåbe sig artikel 7 direkte for de nationale domstole.

— b —

59. Artikel 7 regulerer adgangen til arbejdsmarkedet for en tyrkisk arbejdstagers familiemedlemmer, »såfremt de har fået tilladelse til at flytte til den pågældende medlemsstat«. Forudsætter denne betingelse en tilladelse til familiesammenføring? Såfremt dette er tilfældet, kan betingelsen så gøres gældende over for *børn* af en tyrkisk arbejdstager, der er omfattet af stk. 2 i bestemmelsen?

31 — Fastslået af Domstolen i Demirel-dommen, præmis 23.

32 — Præmis 21.

33 — Præmis 22.

34 — Præmis 24.

35 — Præmis 17.

60. Lad mig gennemgå bestemmelsens opbygning.

beskæftigelse efter eget valg, uden at Fællesskabets arbejdstagere har fortrinstillig.

61. Ifølge artikel 7, stk. 1, har en tyrkisk arbejdstagers familiemedlemmer ret til beskæftigelse, når to betingelser er opfyldt:

63. En arbejdstagers barn kan som »familie-medlem« med sikkerhed påberåbe sig denne bestemmelse ³⁶.

— Den tyrkiske arbejdstager tilhører det lovlige arbejdsmarked.

64. Artikel 7, stk. 2, giver dog et barn en anden mulighed for at modtage ethvert tilbud om beskæftigelse (uden at Fællesskabets arbejdstagere har fortrinstillig), såfremt to betingelser er opfyldt:

— Familiemedlemmet har fået tilladelse til at flytte til den pågældende medlemsstat.

— En af forældrene har været beskæftiget i mindst tre år i værtslandet.

62. Denne ret til beskæftigelse har forskelligt indhold alt efter varigheden af familiemedlemmets bopæl i værtslandet:

— Barnet har dér gennemført en erhvervsuddannelse (kravet om bopæl i tre år bortfalder).

— Bopæl i tre år giver vedkommende adgang til at modtage enhver form for tilbud om beskæftigelse, dog med forbehold af den fortrinstillig, som arbejdstagere fra Fællesskabets medlemsstater har.

65. Der er heller ikke opstillet betingelser for så vidt angår barnets alder eller begrundelsen for tilladelsen til at indrejse til

— Bopæl i fem år giver vedkommende adgang til enhver form for lønnet

36 — Jf. hertil Kommissionens indlæg, punkt 24.

værtsmedlemsstatens område: Det kræves navnlig ikke som i stk. 1, at barnet »har fået tilladelse til at flytte« til forældrene.

66. I denne sag har H. Eroglu fået meddelt opholdstilladelse i 1980, ikke med henblik på familiesammenføring, men på studieformål, og netop for at gennemføre den erhvervsuddannelse, som i henhold til artikel 7, stk. 2, er betingelsen for at få adgang til beskæftigelse.

67. Bestemmelsen opstiller ikke særlige betingelser for indrejse til en medlemsstats område og meddelelse af en opholdstilladelse. Udtrykket »såfremt de har fået tilladelse til at flytte til den pågældende medlemsstat« i artikel 7, stk. 1, gælder ikke for stk. 2. Dette udelukker ikke, at tilladelsen meddeles med henblik på en universitetsuddannelse.

68. Enhver anden fortolkning ville indskrænke anvendelsesområdet for artikel 7, stk. 2, eller ligefrem fratage den enhver praktisk virkning. Ethvert barn, der flytter til sine forældre i en medlemsstat, ikke med henblik på familiesammenføring, men for at gennemføre universitetsstudier, ville ikke kunne påberåbe sig denne bestemmelse, selv om barnet opfylder de øvrige betingelser.

69. Såfremt man ydermere forlanger, at indrejsten til en medlemsstat sker med henblik på familiesammenføring, indebærer dette, at bestemmelsen bliver uanvendelig på alle børn over 18 år, som i hvert fald i visse medlemsstater ³⁷ ikke kan få indrejsetilladelse på dette grundlag.

70. Endelig har Domstolen fastslået, at afgørelsens artikel 6, stk. 1, ikke gør retten til fornyelse af arbejdstilladelsen afhængig af *de betingelser, hvorunder indrejse- og opholdsretten er blevet opnået* ³⁸.

71. På samme måde indeholder artikel 7, stk. 2 (i modsætning til artikel 7, stk. 1) *ikke betingelser med hensyn til indrejse- og opholdsretten*, og den finder anvendelse ligesom artikel 6, stk. 1, første led, uanset *af hvilken grund* den pågældende er indrejst til værtsmedlemsstatens område.

72. Det følger heraf, at et barn af en tyrkisk arbejdstager — for at opfylde betingelserne i artikel 7, stk. 2 — ikke skal være indrejst til medlemsstatens område på grundlag af en opholdstilladelse, der er udstedt med henblik på familiesammenføring.

³⁷ — Se punkt 32 i den tyske regerings indlæg.

³⁸ — Ovennævnte Kus-dom, præmis 21, min fremhævelse.

— c —

tyrkiske arbejdstager, ellers ville være helt illusorisk ...«⁴⁰,

73. Domstolen har i Kus-dommen fastslået følgende:

og at

»En tyrkisk arbejdstager, som opfylder betingelserne i artikel 6, stk. 1, første eller tredje led, i afgørelse nr. 1/80, kan umiddelbart støtte ret på disse bestemmelser for ud over forlængelse af arbejdstilladelsen at opnå forlængelse af opholdstilladelsen«³⁹.

»opholdsretten er uomgængeligt nødvendig for adgangen til og udøvelsen af lønnet beskæftigelse«⁴¹.

74. For så vidt angår artikel 6, stk. 1, tredje led, har Domstolen under henvisning til Sevince-dommen anført,

75. Denne argumentation lader sig uden tvivl overføre til artikel 7, stk. 1, andet led, der som artikel 6, stk. 1, tredje led, fastslår den frie adgang til enhver form for lønnet beskæftigelse.

»... at selv om denne bestemmelse kun regulerer en tyrkisk arbejdstagers situation for så vidt angår beskæftigelsen og ikke opholdsretten, er disse to aspekter af arbejdstagerens personlige situation så nært forbundet, og at de omtvistede bestemmelser ved at give den tyrkiske arbejdstager, der i en vis periode har haft lovlig beskæftigelse i en medlemsstat, ret til fri adgang til enhver form for lønnet beskæftigelse efter eget valg uundgåeligt indebærer, at arbejdstageren i det mindste på dette tidspunkt har opholdsret, da den ret, bestemmelserne tillægger den

76. Forholder det sig på tilsvarende måde, når der er tale om et barn af en tyrkisk arbejdstager, som ikke har »fri adgang til enhver form for lønnet arbejde efter eget valg« (artikel 6, stk. 1, tredje led), men som i værtsmedlemsstaten kan »modtage enhver form for tilbud om beskæftigelse«?

39 — Jf. domskonklusionens punkt 3.

40 — Præmis 29.

41 — Præmis 33.

77. Som anført ovenfor har Domstolen som begrundelse for, at retten til arbejde og retten til ophold ikke lader sig adskille, støttet sig til begrebet praktisk *virkning*: Hvad er retten til arbejde værd, såfremt den ikke er forbundet med en tilsvarende opholdstilladelse?

78. På tilsvarende måde må det spørges, hvad retten til at modtage tilbud om beskæftigelse er værd, såfremt den ikke er forbundet med en opholdsret?

79. Princippet om praktisk virkning er ikke en variabel geometrisk størrelse, og det finder anvendelse i denne sammenhæng som i forbindelse med artikel 6 ⁴².

80. Jeg er derfor af den opfattelse, at artikel 7, stk. 2, i afgørelsen skal fortolkes således, at en tyrkisk arbejdstagers barn, der opfylder betingelserne i bestemmelsen, kan påberåbe sig denne umiddelbart med henblik på at få opholdstilladelsen fornyet.

81. Jeg skal derfor foreslå Domstolen at besvare de forelagte spørgsmål således:

- »1) Artikel 6, stk. 1, første led, i Associeringsrådet EØF-Tyrkiets afgørelse nr. 1/80 af 19. september 1980 om udvikling af associeringen finder ikke anvendelse på en tyrkisk arbejdstager, der efter at have været beskæftiget lovligt i et år hos en første arbejdsgiver har arbejdet for en anden arbejdsgiver og ansøger om forlængelse af arbejdstilladelsen hos den første arbejdsgiver.
- 2) Artikel 7, stk. 2, i samme afgørelse skal fortolkes således, at et barn af en tyrkisk arbejdstager, som opfylder betingelserne i denne bestemmelse, kan påberåbe sig denne direkte for at opnå en fornyelse af opholdstilladelsen.«

42 — Se hertil B. Huber: »Das *Sevince-Urteil* des EuGH: Ein neues EG-Aufenthaltsrecht für türkische Arbeitnehmer«, NVwZ, 1991, s. 242 og 243.